

Komentujeme, glosujeme, připomínáme...

(V této rubrice se řídící pracovníci Sdružení českých spotřebitelů, z. ú. (SČS) a Kabinetu pro standardizaci, o. p. s (KaStan) vyjadřují k tématům na tuzemské, evropské i globální úrovni, jež se týkají přímo či nepřímo spotřebitelských zájmů. Tyto názory mohou být jejich osobními.)

Dvojitá kvalita výrobků: stačí zviditelnění v českých médiích k prosazení zájmů v „Bruselu“?

Ing. Libor Dupal

Člen správní rady Evropského úřadu pro potraviny (EFSA, Parma)

Programový ředitel a předseda správní rady SČS, ředitel KaStan

dupal@konzument.cz. tel. 602561856

V Praze, 2019-05-05

Položená otázka v titulu sama implikuje spíše negativní odpověď. Podívejme se na věc zevrubněji.

Naposledy jsme se tématu dvojí kvality mediálně věnovali téměř přesně před rokem, po zveřejnění prvních návrhů opatření (naší) eurokomisařkou pro spravedlnost a spotřebitele (a rovnost) paní Věrou Jourovou. V mezidobí jsme vývoj a výroky politických představitelů k tomu nekomentovali. Snažili jsme se získat podporu ministerstev (MPO, MZe) pro reálnou a smysluplnou osvětu obyvatel, spotřebitelů. (Marně.)

Připomeňme, co dvojitou kvalitou rozumíme:

Výrobce/obchodník pod identickou značkou, názvem potraviny a grafickým provedením obalu prodává na různých trzích výrobek s odlišným složením, případně s jinými kvalitativními ukazateli. Pokud má spotřebitel oprávněné očekávání, že se jedná o výrobek distribuovaný v různých zemích ve stejné kvalitě (a i receptuře), mělo by pak být oprávněné považovat takový případ jako nekalou praxi ve smyslu evropského práva. A to přes to, že v údajích o složení výrobku je odlišné složení správně uvedeno.

Z SČS a KaStan jsme vícekrát upozornili, že na podstatu toho, co se rozumí dvojitou kvalitou, by se zapomínat nemělo a nešvar dvojí kvality by neměl být podceňován či dokonce zlehčován (což se ústy některých kritiků jakékoliv regulace dělo a děje). Proto jsme vítali, že paní Jourová a politici, zejména předcházejí a současný ministři zemědělství, nesporně napomohli zviditelnění tohoto negativního jevu na trhu.

Na více platformách jsme pak doporučovali, že je problematiku třeba uchopit a řešit prostřednictvím technických nástrojů (např. technických norem). Bylo tomu tak i u příležitosti setkání u kulatého stolu paní eurokomisařky se zástupci českých spotřebitelů a dozorových orgánů, které se konalo již v únoru minulého roku. Své náměty jsme předkládali rovněž zpravodajce pro přípravu předmětné zprávy výboru IMCO Evropského parlamentu, paní O. Sehnalové. Politici se nic méně soustředili na legislativní upřesnění v evropské směrnici o nekalých praktikách, což samo o sobě není „špatně“, ale bez jakékoliv vazby na technická řešení.

A jaký máme výsledek? V minulých dnech schválil Evropský parlament své úpravy k návrhu směrnice předložené EK¹, kterou se mění evropská legislativa týkající se některých pravidel ochrany spotřebitelů, včetně dvojí kvality výrobků. Platná evropská legislativa (směrnice o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu²) nekalé praktiky na trhu zakazuje. Nově nekalé praktiky zahrnují i vymezení dvojí kvality (aniž je tento pojem či termín v předpise použit) a jsou v návrhu schváleném EP definovány následovně:

¹ Brussels, 11. 4. 2018, COM(2018) 185 final 2018/0090 (COD)

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách)

Jakékoliv uvádění zboží na trh v jednom členském státě jako zboží totožného se stejným zbožím uváděným na trh v jiných členských státech, ačkoliv takové zboží má podstatně odlišné složení nebo znaky, pokud to není odůvodněno oprávněnými a objektivními faktory.

A reakce politiků:

- Premiér pan Babiš: Velké státy nás převálcovaly. Ale předložil jsem téma na zasedání 11 „nových“ členských států ve Varšavě. Téma je zaujalo (sic!) a nyní bude vše jinak...
- Europoslankyně paní Sehnalová: Směrnice o nekalých obchodních praktikách je v konečném důsledku ... pro dozorové orgány nepoužitelná a fakticky vede k legalizaci dvojí kvality... bude nutné v zájmu českých spotřebitelů na národní úrovni přijmout takové požadavky na označování, aby zákazníci na pultech obchodů u nás výrobky dvojí kvality na první pohled poznali a mohli se jim vyhnout ...
- Ministr zemědělství pan Toman: Díky tomu, že dvojí kvalitu zakážeme v aktuálně chystané české novele zákona o potravinách, začne zákaz platit podstatně dříve než v rámci dvouleté, takzvané transpoziční, lhůty evropské směrnice. Za porušení zákazu bude možné udělit pokutu až 50 milionů korun...

A co na to my spotřebitelé:

- **Domácí aplikace směrnice** (zatím stále ještě návrhu, který budou následně schvalovat ministři členských států v Radě), se iniciativně chápe ministerstvo zemědělství. Zapracování ale náleží do zákona o ochraně spotřebitele (v gesci MPO), neboť tam je zapracována odpovídající evropská legislativa (směrnice o nekalých obchodních praktikách).

Evropské opatření je obecné, totiž nevztahuje se pouze na potraviny, což je naprosto správný přístup ze strany EK a EP.

S ohledem na poměrně vágní, až natahovací definici není zřejmé, jak si dozorové orgány s vyhodnocením porušení zákona a s jeho vymáháním poradí... Podívejme se, jak již dnes jsou využity možnosti vysokých sankcí pro porušování daleko pregnantněji vymezených požadavků, např. ohledně hygieny provozů... (a odpověď je, že mizivě).

Výše citované náměty paní europoslankyně ohledně označování výrobků na národní úrovni jsou nesrozumitelné, spíše až hraničně nesmyslné.

- Je dobře si uvědomit, že česká, národní legislativa pro většinu potravinářských výrobků stanovuje **minimální požadavky na kvalitu**. A ty jsou někdy opravdu velmi nízké (příkladem jsou drůbeží výrobky, anebo lunchmeat, který byl také uváděn kdysi jako příklad problémového výrobku dvojí kvality). To principiálně není špatně, někteří spotřebitelé mohou upřednostnit nízkou kvalitu za nízkou cenu. Ale pak se nemůžeme divit, že dodavatelé takové výrobky na trh dodávají...
- Chybí **věcná a široká diskuze k tématu dvojí kvality**; byla jen zcela výjimečná, např. s pí Jourovou. Opakovaně jsme zdůrazňovali potřebu zapojení obchodu do diskuze a samozřejmě spotřebitelů. Úloha obchodu, zejména „řetězců“ je zásadní. Ony mohou a mají jednoznačně určenou kvalitu, a tedy i zamezení dvojí kvality od (nadmárodních) dodavatelů vyžadovat.

Nepochybně se vyskytne řada sporných případů, zda se jedná nekalou praktiku, ale obecně to je zodpovědnost obchodu.

- A priority spotřebitelů: spíše než dvojí kvalita jsou to nekončící problémy s **hygienou provozů** prodejen a restaurací; anebo konec legalizovaného okrádání spotřebitelů v právních předpisech povolenými **zápornými odchylkami obsahu a objemu výrobků**: víte, že téměř každý balený potravinový výrobek může mít nižší hmotnost či objem oproti hodnotě deklarované na obalu – tak to totiž přes naše opakované protesty stanovují české národní předpisy vydávané MZe...

- **A odpověď na úvodní otázku?** Co dělala naše obchodní diplomacie v uplynulém roce? Průběžně jsme byli prostřednictvím médií masírováni, jací jsme borci a jak nám to v Bruselu s dvojí kvalitou krásně klapě... „Naše“ přísnější verze vymezení dvojí kvality nebyla ale předjednána ani s jedenáctkou nových členských států...

Nestačí tedy přesvědčit Čechy, jak nám (opět) Brusel ubližuje a jak skvěle tam za ně vláda kope; nýbrž je třeba shánět spojení pro hlasování...

Sdružení českých spotřebitelů, z. ú., (SČS) si klade za cíl hájit oprávněné zájmy a práva spotřebitelů na vnitřním trhu EU a ČR, přičemž zdůrazňuje preventivní stránku ochrany zájmů spotřebitelů: „Jen poučený spotřebitel se dokáže účinně hájit.“ SČS působí v řadě oblastí – pokrývá odbornost ve vztahu ke kvalitě a bezpečnosti výrobků včetně potravin, technické normalizaci a standardizaci, kvalitě a bezpečnosti služeb včetně služeb finančního trhu aj.

SČS, Pod Altánem 99/103; 100 00 Praha 10; +420 261 263 574, www.konzument.cz,

Kabinet pro standardizaci, o. p. s., (KaStan) je nezávislou obecně prospěšnou společností založenou Sdružením českých spotřebitelů. Cílem je zvyšování bezpečnosti a kvality výrobků a služeb vytvářením a podporou funkce nástrojů zajišťujících účinné zapojení spotřebitelů do standardizačních procesů (technická normalizace, certifikace a posuzování shody, akreditace, dozor nad trhem), včetně uplatňování technických předpisů a norem ve prospěch spotřebitelů a korektního trhu.

KaStan, Pod Altánem 99/103; 100 00 Praha 10; +420 602 56 18 56; www.top-normy.cz